

ELŐSZÓ

A Német–magyar alapszótár célja

A szótár célja, hogy a kezdő német nyelvtanulóknak segítséget nyújtson a német nyelv szavainak megismeréséhez és megtanulásához. Ugyanakkor hasznos mindazoknak, akik korábban már tanulták a német nyelvet, de szükséges, hogy felelevenítsék tudásukat. Emellett azok is haszonnal forgathatják, akik rövidebb-hosszabb ideig német nyelvterületen, Németországban, Ausztriában vagy Svájcban vállalnak munkát.

A szótár címszavai

A *Német–magyar alapszótárban* 7750 német szónak és kifejezésnek találjuk meg magyar megfelelőjét. A német nyelvnek azok a szavai címszók a szótárban, amelyek az alapszókincshez tartoznak, illetve fontosak a nyelvtanulók számára. A címszavak kiválasztásánál fontos szempont volt még, hogy lehetőleg minél több olyan szót tartalmazzon a szótár, amelyre egy magyarnak munkavállalóként szüksége lehet német nyelvterületen. A címszók között a közszavak mellett kis számban tulajdonneveket, földrajzi neveket, országneveket, városneveket is találunk. A kisiskolásokra gondolva, a szókeresés meggyorsítása érdekében az oldalak szélén felsoroljuk a teljes ábécét, megjelölve az éppen aktuális betűt.

Szótárunk az érvényben lévő német helyesírás előírásait követi.

A *Német–magyar alapszótárban* található 450 rajz vizuális segítséget nyújt ahhoz, hogy a szótárforgató egy-egy magyar szó német megfelelőjét elsajátítsa.

A szótár címszavainak elrendezése

A szótárban a német címszók szoros ábécérendben követik egymást. A német ábécébe sorolás szabályainak megfelelően az *o*, *ö* és az *u*, *ü* betűk azonos értékűek.

der **Ökonom** ⟨-en, -en⟩ közgaz-
dász

der **Oktober** ⟨-s, -⟩ október

das **Öl** ⟨-[e]s, -e⟩ olaj

ölen ⟨gy. h.⟩ olajoz

die **Olive** ⟨-n⟩ olajbogyó

übrigens különben, egyébként

die **Übung** ⟨-en⟩ gyakorlat

das **Ufer** ⟨-s, -⟩ part

die **Uhr** ⟨-en⟩ óra

Szókapcsolatok, kifejezések

A szótárban a német címszavakat vastag, talpatlan betűvel szedjük.

A szótár a szavak mellett 380 gyakran használt német szókapcsolatot, kifejezést is tartalmaz:

✧ **Alles Gute zum Geburtstag!**

Boldog születésnapot!

✧ **in eine Falle geraten** csapdá-
ba esik

✧ **leiser stellen** ⟨gy. h.⟩ lehalkít

✧ **Schlange stehen** sorban áll

✧ **um jeden Preis** mindenáron

Több esetben a német egyszavas címszónak többszavas magyar szókapcsolat felel meg:

das **Doppelzimmer** ⟨-s, -⟩ két-
ágyas szoba

die **Freilichtbühne** ⟨-n⟩ szabad-
téri színpad

der **Mädchenname** ⟨-[n]s, -n) le-
ánykori név

teil|nehmen an + D (i) ⟨nahm teil,
h. teilgenommen) részt vesz

verträglich könnyen emészthe-
tő | békés természetű

A homonimák jelölése

A szótári hagyományokat követve az azonos alakú, de különböző jelentésű szavakat, azaz a homonimákat felső kis indexszel különböztetjük meg. A homonimapárok tagjait a magyar megfelelő, illetve a feltüntetett fogalomkör értelmezi:

der **Ball**¹ ⟨-[e]s, Bälle) bál

der **Ball**² ⟨-[e]s, Bälle) labda

schaffen¹ ⟨schuf, h. geschaffen) **1.**
teremt **2.** alkot [*művészt*]

schaffen² ⟨gy. h.) **1.** elvégez,
megcsinál **2.** szerez vmit

die **Weise**¹ ⟨-n) mód, szokás, mo-
dor

der/die **Weise**² ⟨-n, -n, ein -r/eine ->
bölc

A német címszavak magyar megfelelői

A német főnevek

A német főneveknek megadjuk a névelőjét teljes alakban kiírva:

der **Frühling** ⟨-s, -e) tavasz

die **Lüge** ⟨-n) hazugság

das **Versprechen** ⟨-s, -> ígéret

A szótár csúcsos zárójelben feltünteti a német főnevek legfontosabb nyelvtani jellemzőit. Ez segítséget nyújt a szótár használójának abban, hogy a helyes alakot illessze be a mondatba. A szótár a hímnemű (der) és semlegesnemű (das) főnév egyes szám bir-

tokos esetét és a többes szám alanyesetét adja meg. A fakultatív ejtett *e* hangot szögletes zárójelben [e] tüntetjük fel:

- das **Fragezeichen** ⟨-s, -⟩ kérdőjel
- der **Lidstift** ⟨-[e]s, -e) szemceruza
- das **Paket** ⟨-[e]s, -e) csomag
- der **Waggon** ⟨-s, -s) vagon

Ha a főnév többes száma alakilag azonos az egyes számmal, akkor ennek - a jelölése:

- das **Darlehen** ⟨-s, -⟩ kölcsön
- das **Erbe** ⟨-s, -⟩ örökség
- der **Makler** ⟨-s, -⟩ ügynök, közvetítő
- der **Teelöffel** ⟨-s, -⟩ teáskanál

A nőnemű (die) főnevek esetében a szótár csak a többes szám alanyesetét adja meg:

- die **Bewilligung** ⟨-en) jóváhagyás
- die **Glocke** ⟨-n) harang
- die **Sportart** ⟨-en) sportág
- die **Weinkarte** ⟨-n) borlap

A leginkább egyes számban használatos főnevek ⟨esz) jellel vannak ellátva:

- das **Bargeld** ⟨-[e]s, esz) készpénz
- die **Gültigkeit** ⟨esz) érvényesség
- das **Wasser** ⟨-s, esz) víz

A többnyire vagy kizárólag többes számban használt főnevek ⟨tsz) jelzést kaptak a szótárban:

- die **Eltern** ⟨tsz) szülők
- Flitterwochen** ⟨tsz) mézeshe-
tek
- Weihnachten** ⟨tsz) karácsony

Azoknál a német főneveknél, amelyeknél többes számban tőhangváltás van, a szótár teljes formában kiírva adja meg a főnév többes számú alakját. Összetett szavak, illetve igekötős igéből képzett főnevek esetében rendszerint csak a tőhangváltó utótagot tüntetjük fel:

- der **Bart** ⟨-[e]s, Bärte) szakáll
 das **Einmachglas** ⟨-[e]s, -gläser) befőttesüveg
 der **Lehrstuhl** ⟨-[e]s, -stühle) tanszék
 die **Nuss** ⟨Nüsse) dió
 die **Tochter** ⟨Töchter) lánygyermek

A német nyelv is sok esetben megkülönbözteti, hogy férfit vagy nőt jelölő foglalkozásnevet, nemzetiségnevet jelent az adott főnév. Szótárunkban ezt így jelöljük:

- der **Este** ⟨-n, -n) ész [f^{ér}fi]
 die **Estin** ⟨-nen) ész [n^ő]
- der **Minister** ⟨-s, -) miniszter [f^{ér}-fi]
 die **Ministerin** ⟨-nen) miniszter [n^ő]
- der **Schneider** ⟨-s, -) szabó [f^{ér}fi]
 die **Schneiderin** ⟨-nen) szabó [n^ő]

A férfiakra és a nőkre egyaránt használatos szavak eltérő névelőhasználatát feltünteti a szótár, oly módon, hogy megadja a /die névelőt. Ezek általában főnévként használt melléknevek, amelyeket a melléknévragozásnak megfelelően ragozunk, ezért a nyelvtani jelzés második része a határozatlan névelő használatáról tájékoztat alanyesetben.

- der/die **Bankangestellte** ⟨-n, -n, ein -r/eine -) banki alkalmazott
 der/die **Reisende** ⟨-n, -n, ein -r/eine -) utazó
 der/die **Strafgefängene** ⟨-n, -n, ein -r/eine -) rab [f^{ér}fi, n^ő]

A német igék nyelvtani adatai

A szótárban a német igék főnévi igeneve (infinitivusa) van megadva:

besiegen <gy. h.) legyőz
kontrollieren <gy. h.) ellenőriz
trinken <trank, h. getrunken) iszik

A német elváló igekötőt és igét függőleges vonallal választottuk el a szóban:

auf|füllen mit + D <gy. h.) feltölt
vmit vmivel
fort|kommen <kam fort, i. fortge-
kommen) előrehalad, boldogul
herunter|laden <gy. h.) letölt
[*internetről*]
um|kehren <gy. i.) visszafordul
zurück|bringen <brachte zurück,
h. zurückgebracht) visszahoz

Az ún. gyenge vagy szabályos igéket a szótár csúcsos zárójelbe tett gy. betűvel jelöli:

bedauern <gy. h.) sajnál
flüchten <gy. i.) elmenekül
halbieren <gy. h.) felez
selektieren <gy. h.) kiválogat
verblassen <gy. i.) elhalványul

Az ún. erős vagy szabálytalan igéknek mindhárom alakját teljes formában, csúcsos zárójelben írjuk:

ernennen <ernannte, h. ernannt)
kinevez
klingen <klang, h. geklungen) **1.**
cseng **2.** hangzik

statt|finden (fand statt, h. statt-
gefunden) megtörténik, vég-
bemeleg

widersprechen (i) (widersprach,
h. widersprochen) ellenkezik,
tiltakozik

Azt, hogy a befejezett jelen (Perfekt) képzéséhez melyik segédige – a *hat* vagy az *ist* – használatos, *h.* vagy *i.* betű jelöli a német ige mögött csúcsos zárójelben:

auf|wachen (gy. i.) ébred

empfinden (empfang, h. empfunden) érez

pressen (gy. h.) présel, sajtol

rennen (rannte, i. gerannt) fut, rohan, száguld

springen (sprang, i. gesprungen)

1. ugrik 2. megreped [*üveg*]

Az ige jelen idő (Präsens) egyes szám 3. személyű alakjában bekövetkező tőhangváltást (i), ill. (ä) jelöli:

auf|blasen (ä) (blies auf, h. aufgeblasen) felfúj

erschrecken (i) (erschrak, i. erschrocken) megijed, megrémül

geschehen (i) (geschah, i. geschehen) (meg)történik

raten (ä) (riet, h. geraten) 1. D, A ajánl, tanácsol vkinek vmit

2. A kitalál, megfejt [*rejtvényt*]

verlassen (ä) (verließ, h. verlassen) elhagy

A visszaható igéket a visszaható névmás – *sich* – kiírásával jelzi a szótár:

- ab|melden** sich^A <gy. h.> kijelentkeznek
- bemühen** sich^A <gy. h.> igyekeznek, fáradoznak
- fürchten** sich^A (vor + D) <gy. h.> fél, retteg (vmitől)
- heraus|stellen** sich^A <gy. h.> kiderül, kitudódik
- verstauchen** sich^P <gy. h.> kificomodlik, megrándul vmije

A német igék vonzatát – főleg, ha eltér a magyartól – megadja a szótár. A német ige vonzata az előljárószó mellett lehet Akkusativ (A): tárgyeset, Dativ (D): részeseset és Genitiv (G): birtokos eset:

- ⇨ **Angst haben vor** + D fél [vkitől/vmitől]
- begegnen** D <gy. i.> [véletlenül] találkozik, összefut vkivel
- telefonieren** mit + D <gy. h.> telefonál vkivel
- verdächtigen** A <gy. h.> gyanúsít vkit
- zielen** auf + A <gy. h.> célhoz, irányoz

Vonzat más szófajok esetén

A Magyar–német alapszótár az ige mellett más szófajú szavak esetében is megadja a címszó vonzatát:

- für** + A -ért, számára, részére, -nak, -nek
- ohne** + A nélkül, -talan(ul)/telen(ül)
- statt** + G helyett
- unter** + A | + D alá | alatt | [több dolog] között

von + D -tól, -től, -ból, -ből,
-ról, -ről

während + G amíg, miközben,
mialatt

Melléknevek, határozószók

A magyar mellékneveket és határozószókat több esetben összevontuk, zárójeles formában adtuk meg, mivel mindkét szónak ugyanaz a német szó felel meg:

durstig szomjas(an)

geschickt ügyes(en)

kroatisch horvát(ul)

provisorisch ideiglenes(en)

stetig folyamatos(an), állan-
dó(an)

A jelentések elkülönítése

Szótárunk, mint címe is mutatja, alapszótár. Ezért legtöbbször egy-egy német címszónak csupán a leggyakoribb, legfontosabb jelentését látjuk el magyar megfelelővel. Azonban ha szükséges, a német címszó több jelentésének is meg van adva a német megfelelője. Igék esetében sorszám, a többi szófajnál pedig | (függőleges vonal) választja el a német szó aljelentéseihez tartozó magyar megfelelőket:

als mint | amikor

blinken <gy. h.> **1.** ragyog [*csillag*]

2. indexel [*jármű*]

das **Gelenk** <-[e]s, -e> ízület

| csukló

lauter csupa, merő | szintiszta,
valódi

wachsen (ä) <wuchs, i. gewachsen>

1. növekszik [*gyerek*] **2.** meg-

terem **3.** fokozódik

A szótárban használt rövidítések és jelölések

jn, jemanden	vkit, valakit
jm, jemandem	vkinek, valakinek
etw, etwas	vki, valaki, vmi, valami
A, Akkusativ	tárgyeset
D, Dativ	részeselet
G, Genitiv	birtokos eset
h.	hat
i.	ist
gy.	gyenge, szabályos ragozású ige
esz	egyes szám
tsz	többes szám
< . . . >	nyelvtani információ
[. . .]	kiegészítő, járulékos információ